

HADİS EDEBİYATININ KAYNAKLARI

- **İbn Nedim:** El Fihrist
- **Hayr el İşbili:** Fehrese
- **Katip Çelebi:** Keşfuz zunun
- **Brockelman:** GAL
- **Fuad Sezgin:** GAS
- **DİA**

İbn Nedim: El Fihrist

- Müellifin şii ve mutezili kimliği nedeniyle çoğu tarih ve tabakat yazarı görmezden gelinmiştir.
- Hicri ilk dört asırda kaleme alınmış Arapça telif eserler ve tercümelemler ile bunların müellifleri hakkında bilgi verir.
- Eserde doğrudan hadis edebiyatı ile ilgili herhangi bir bölüm bulunmamaktadır.

El İşbili: Fehrese

- Hadis, kıraat ve arap dili alanlarında yetkin bir alimin günümüze ulaşan yegane eseridir.
- Konularına göre düzenlenmiş bir çeşit katalogdur.

Katip Çelebi: Keşfuz Zunun

- Askeri seferden sonra resmi görevden tamamen ayrılıp ilmi çalışmalara yönelmiştir.
- 50 yılı bulmayan ömründe bir çok eseri sığdırmıştır.
- Hadis ilminin muhtelif dallarında kaleme alınmış pek çok kitabı ve yazarını da bulmaktayız.

Brockelman: GAL

- Biyografik ve bibliyografik eserdir.
- İslam dünyasında Arapça eser yazmış müellif ve eserleri ve bunlarla ilgili bibliyografyayı kendi özgü bir biçimde ihtiva eder.

Fuad Sezgin: GAS

- Kur'an ilimlerinden sonra hadis ilimleriyle ilgili eserlere yer verilmektedir.
- Emevi ve abbasi dönemi hadiskitapları başlıkları altında muhaddis ve eserleri muhteva eder.
- Gas, hadis edebiyatının genel nitelikli kaynakları arasında ayrıcalıklı bir yere sahiptir.

HADİS EDEBİYATININ OLUŞUM SAFHALARI

1. Hıfz (ezberlemek)
2. Kitabet (hadislerin yazıya geçirilmesi)
3. Tedvin (hadislerin yazılı metinler halinde resmen bir araya toplanması)
4. Tasnif (belli usullere göre kitaplaştırma)

HIFZ

Başlangıçta Kur'an'dan başka bir şeye düşkünlük gösterilmemesi ve önce Allah Kelamı Kur'an'ın kendine has özellikleri ile Müslümanlar tarafından iyice benimsenmesi için Hz. Peygamber, hadislerin yazılmasına müsaade buyurmamıştır.

Ezberlemenin Kısa Sebepleri:

- Okuma-yazma bilmeyen ümmi Arap milleti,
- Sade bir yaşayış da zihin berraklığı açısından o günün insanları uzun şiiirleri vb. bir kez dinlemekle ezberleyebiliyorlardı.
- Dini koruma ve yayma görev ve şuur

KİTABET

Resulullah önce sözlerin yazılmasını yasaklamış, sünnetin ezberlenemeyecek kadar çoğaldığını gördükten sonra da yazılmasına ve kaydedilmesine müsaade etmiştir.

Umumi ve resmi mahiyette olmasa bile hadisler, bizzat Hz. Peygamber zamanında ezberlenmesi yanında yazılmıştır da. Hatta hadisler daha sonraki yıllarda resmen tedvin edildikten sonra da yine ezberlenmişlerdir. Abdullah b. Amr'ın yazmasına Hz. Peygamber izin vermiştir.

Hadislerin resmin ve umumi olarak yazıma tabi tutulması ve yazılı metinler halinde bir araya toplanması bir başka safhayı, Tedvin safhasını oluşturacaktır.

Ezber ve Kitabet aşamaları H.1. ve H.2. asırda yoğun şekilde yer alan iki safhadır.

TEDVİN

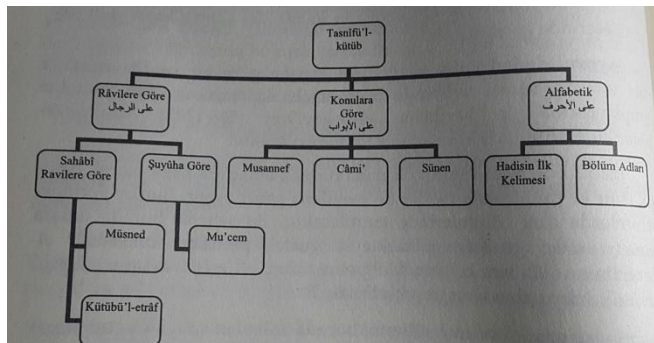
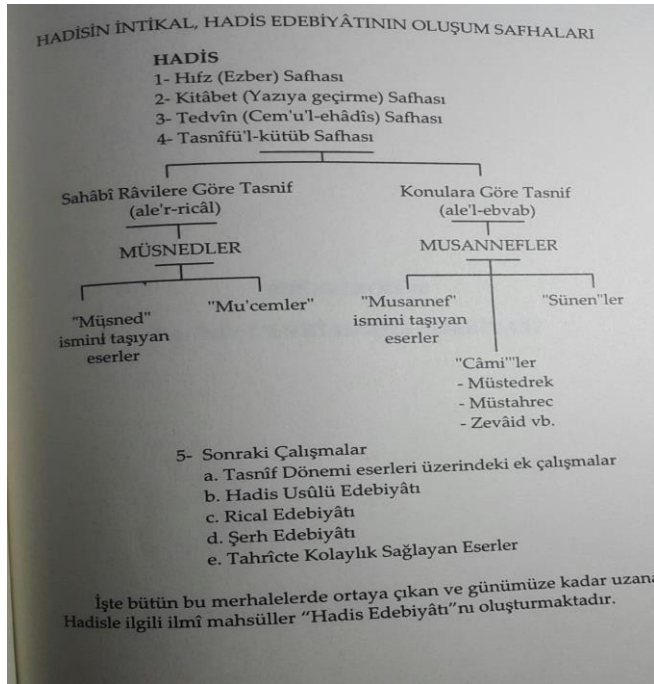
Dillerde ve değişik yazı malzemeleri üzerinde dağınık halde bulunan hadis metinlerinin herhangi bir sınıflandırmaya tabi tutulmaksızın bir araya getirilmesidir.

Sistemli ve resmi bir tedvin faaliyetinin H.1. asrın sonlarında ve H.2. asrın başlarında Ömer b. Abdülaziz emriyle olmuştur.

Tedvin faaliyetinin en meşhur ve ilk tedvin eden ismi: İbn Şihab ez Zühri'dir.

TASNİF

Hadisleri konularına göre ayırıp belli bab veya bölümlerde toplamak demektir. Aler rical ve Alel ebvab olarak ayrılmıştır.

ALER RİCAL TASNİF EDİLEN HADİS EDEBİYATI

- Müsned
- Mucem

MÜSNED

Sahabi ravilerine göre ard arda sıralanır.
İlk et Tayalisi: Müsned

- **Et-Tayalisi:** Müsned
- **El-Humeydi:** el Müsned
- **Ahmed b. Hanbel:** Müsned

Tayalisi: Müsned

- Hocası Ebu Davud'dan yaptığı nakillerin Müsned şeklinde tertib edilmesiyle meydana gelmiştir.
- H.8. asra kadar hüs-i kabul görmüştür.

- İhtiva ettiği hadis sayısı bakımından Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inin yaklaşık onda biri kadar bir hacme sahiptir.

El-Humeydi: el Müsned

- Humeydi'nin en meşhur ve günümüze ulaşan yegane eseridir.
- Rivayetlerinin büyük bir bölümü merfu, çok az kısmı sahabi ve tabii sözdür.
- İlk kez Hindistan da iki cild olarak basılmıştır.

Ahmed b. Hanbel: Müsned

- Müsned türünün en meşhurdur.
- İlk müsnedler aşere-i mübeşşere'ye ve onlara yakın ashaba aittir.
- İlk hadis sahifelerini de ihtiva eder.
- Aldığı bütün hadislerin sahih olduğunu iddia etmiş değildir.
- Aldığı hadislerde pek titiz ve dikkatli davranmıştır.
- Müsned'i oğlu Abdullah'dan Cafer el-Kati'i rivayet etmiştir.

MUCEM

Hadislerin sahabe, şuyuh veya beldelere göre, çoğu kere alfabetik olarak sıralandığı eserlere mu'cem denir.

Taberani: Mucemul Kebir -Mucemul Evsat -Mucemus Sağır

Mucemul Kebir;

- Aşere-i mübeşşereden başlamak üzere, Hz. Peygamber'den hadis rivayet ettiği müellife ulaşan sahabilerin alfabetik olarak sıralanması suretiyle oluşturulmuştur.
- Sadece Ebu Hureyre'nin hadislerini müstakil bir kitap olarak telif ettiği için almamıştır.
- Mutlak olarak Mu'cem denilince Taberani'nin bu eseri kastedilmiş sayılır.

Mucemul Evsat;

- Taberani'nin şeyhlerini alfabetik olarak sıralamasıyla meydana getirdiği eseridir.
- "o benim ruhumdur" der. Ancak bir kısmının zayıf olduğu da bir gerçektir.

Mucemus Sağır;

- Hocalarından bir tanesinin genellikle birer hadisini ihtiva eden bu küçük mu'ceminde müellif, kendilerinden hadis naklettiği hocalarının isimlerini alfabetik sıra içinde vermektedir.

ALEL EBVAB TASNİF EDİLEN HADİS EDEBİYATI

- Musannef
- Cami
- Sünen

- **Camiiler** bütün dini konularla ilgili hadisleri toplayan en kapsamlı eserlerdir.

- **Sünenler** ise, bütün fıkhi konulara ait merfu hadisleri ihtiva eden fıkıh kitapları tertibindeki hadis kitaplarıdır.

- **Musannefler** de bölüm zenginliğinin yanında sünenlerdeki merfu hadislere ilaveten mevkuf ve maktu hadisleri de ihtiva eder.

MUSANNEF**İmam Malik: Muvatta**

- Kendisinden önceki hadis edebiyatının terdb ve muhtevasını bize tam olmasa bile önceki hadis edebiyatının kitap olma özelliği taşımaktadır.
- İmam Malik, hadise olan saygısı dolayısıyla olabildiğince titiz davranmıştır.
- Burada şuna da işaret edelim ki, İmam Malik, Medine dışına çıkmadığı için görüşlerini tercih ettiği ashab ve tabiun'ın hemen hesi Medine'lidir.
- Muvatta Concordance'ye göre 61 kitaptan oluşur.

CAMİ

- **Buhari ve Müslim:** Sahih
- **Tirmizi:** Cami

Buhari: Sahih

- Buhari, Sahih'ini 600.000 hadis arasından seçmiştir.
- Zayıf hadis yoktur.
- Sahih hadisleri toplamak üzere telif edilmiştir.
- Bablar ve bablar içindeki hadislerin sıralanışında da fıkhi bir sonuca ulaşma genel eğilim halindedir.
- Bir hadisin 13 yerde tekrarlandığı olmuştur.
- Abdülhamid Han'emriyle Yunini nüshası basılmıştır.

Sahih'in Ravileri:

- Firebri
- Nesevi
- Nesevi
- Bezdevi
- Mehamili

İmam Müslim: Sahih

Tüm **DİKAB-İHL ÖABT** özet içeriklerine ve materyallerine www.edunzy.com adresinden ulaşabilirsiniz. Sizlerde hazırladığınız notlarınızı bize göndererek eğitim içeriklerini geliştirebilirsiniz. **[KPSS-ALES-YDS-AÖF-Vize Final Soruları ve Notları]**

"Bilgi paylaştıkça çoğalır"

- 300.000 hadis içinden seçerek meydana getirmiştir.
- "Ben, sadece sıhhati konusunda ulemanın icma ettiği hadisleri bu kitaba kaydettim"
- Kitap bablara ayrılmamıştır.
- Kitaba genellikle Buhari'deki merfu hadisler almıştır.
- Buhari'de bulunmayan 820 merfu hadisi de tahriç etmiştir.
- Çok az sayıda mevkuf ve maktu hadis vardır.
- Ravileri: İbn Süfyan ve el- Kalasani

Tirmizi: el-Cami

- Alel ebvab tasnife sahiptir.
- Bab başlıklarının tanziminde ayetlerden çok nadir olarak yararlanmıştır.
- Tertibi mükemmeldir, tekrar yoktur.
- Hadislerin sıhhat durumlarını ve illetlerini açıklar.
- Hadis ricaline dair değerli bilgiler verir.

SÜNEN

Fıkıh bablarına göre tasnif edilmiş ahkam hadisler kitapları.

- Ebu Davud: Sünen
- Nesai: Sünen
- İbn Mace: Sünen
- Darekutni: Sünen
- Beyhaki: Sünenül Kübra

Ebu Davud: Sünen

- Bab başlıkları (terceme) kısadır.
- Gerekli gördüğü yerde şahıs tanıtmayı yapar.
- Zayıf hadisleri belirtirken gerekçe zikreder.
- Hadisin sebebi vürudunu bildirir.
- Hadis istilahlarını yer yer kullanır.

Nesai: Sünen

- Sahih hadisleri almak üzere ihtisar etti ve bu yeni eserine el Mücteba adına verdi.
- Sünenler içinde en az zayıf hadis ve cerhedilmiş ravisi bulunan bir kitap olarak bilinir.
- Rical tenkidinde Müslim'den daha sıkı davrandığı bildirilmektedir.
- Nesai, hadisler arasındaki çok küçük rivayet farklarını bile, hadisi baştan aşağı tekrar etmek suretiyle göstermiştir.
- Her hadis için ayrı bir değerlendirme yapmaz.
- Sülasi hadis bulunmamaktadır.

Darimi: Sünen

- Mevsuk bir hadis kitabı olarak kabul edilmiştir.
- Kısacada olsa ravilerin hüviyetlerini tespit eder.
- Ravilerin karakterlerini zaman zaman tenkide tabi tutar.
- Arada bir hadislere notlar eklediği ve kendi görüşünü açıkladığı görülür.
- Bazı yerlerde de tereddüde düşen ravinin kim olduğunu söyler.

ŞERH EDEBİYATI

- **El- Hattabi:** Mealimus Sünen
- **El- Beğavi:** Şerhus Süne
- **En- Nevevi:** el-Minhac
- **İbn Hacer:** Fethul Bari (Buhari şerhi)
- **El- Ayni:** Umdetül Kari (Buhari şerhi)
- **El- Kastallani:** İrşadus Sari (Buhari şerhi)

El Hattabi: Mealimüs Sünen

- İlk şerh edebiyatı eseridir.
- Ebu Davud'un Süneninin şerhidir.
- Fıkıhçılarla hadisçilerin aralarını telif hedefine yönelik olarak kaleme alınmıştır.
- Hattabi bu eserini bitirince, yine istek üzerine bu kez Buhari'nin Sahih'ini şerhetmeye başlamıştır.

El Beğavi: Şerhus Süne

- Fıkul hadis çalışmasıdır.
- Alel ebvab bir sisteme sahiptir.
- Hadisleri sahabe, tabiun ve müctehid imamların görüşlerini topluca vermiştir.
- Hadis uzmanlarının güvenmedikleri ve kitaplarında yer vermedikleri hiçbir hadisi almamıştır.

En-Nevevi: El-Mihac

- Müslim'in Sahih'ine yazılmış birçok şerh içinde en muteber kabul edilen bu eserdir.
- Hadis tekerrür etmişse ilk yere atıfla yetinmiştir.
- Usul bilgilerine ait bazı konuları da bu mukaddimedede vermeyi uygun bulmuştur.
- Kendi mezheb görüşü istikametinde yorumlarda bulunmuştur.

İbn Hacer: Fethul Bari

- Bir mukaddime ve şerhten meydana gelmiştir.
- Bab başlığı ve hadisi zikrettikten sonra, aralarındaki münasebet gizli ise açıklamak
- Muallakat ve mevkufatı mevsul olarak zikretmek
- Hadis usulü kaidelerine de ayrıca yeri geldikçe tenbihte bulunmak

El-Ayni: Umdetül Kari

- Şerhinin yazımında İbn Hacer'in Fethul Bari'sinden istifade etmiştir.
- Nakl ve tahkik yönünden Buhari şerhlerinin en hacimlisidir.
- Lugat açıklamaları vardır.
- İrab açıklamaları vardır.
- Hadisin sebebi vürudu vardır.
- Hadis çıkarılabilecek fıkhi hükümler vardır.

El- Kastallani: İrşadüs Sari

- Memzuc şerhlerdendir.
- Ayrıca Buhari metni ihtiva etmez.
- Rivayet farklılıklarına işaret eder.
- Hadis tarihi ve usulü ile ilgili özet bilgiler vermektedir.

RİCAL EDEBİYATI

- **İbn Sa'd:** et-Tabakatul Kübra
- **Buhari: et-** Tarihul Kebir
- **Ebu Nuaym:** Hilyetül Evliya
- **Ez-Zehebi:** Siyeru ala min nübela
- **İbn Hatim:** Kitabül Cerh vet Ta'dil

İbn Sa'd: et-Tabakatul Kübra

- Kaynağı öncelikle şifahidir, sonra sınırlı da olsa yazılı vesikalardır.
- 4300 kadar şahsın biyografisini ihtiva eder.
- Ağırlıklı iki konu ashab ve tabiunun biyografileridir.
- Neredeyse hiç kendinden bahsetmez.
- Tenkid etmekten kaçınmıştır.

Buhari: et-Tarihul Kebir

- Sahabe, tabiun ve sonrakileri alfabetik olarak tanıtmak üzere kaleme alınmıştır.
- Bilgileri senedli rivayetlerle sunmaktadır.
- Tanıtılan kişilerin rivayetlerinden birer örnek verilmiştir.

- Biyografik bilgi açısından oldukça yetersiz bir muhtevası mevcuttur.

Ez- Zehebi: Siyeru ala min Nübel

- İlk iki cildi Hz. Peygamber ve Hulefai Raşidin'e tahsis edilmiştir.
- Tanıtılan her şahsı nraivayetlerinin Kütüb-i sitte musanniflerinkimler tarafından tahrir edildiğini gösteren remizlere yer verilmiştir.
- Eseri neşre hazırlayanlar her biyografi için Zehebi'den önce ve sonraki bilgi kaynaklarına dipnotta işaret etmişlerdir.

Ebu Nuaym: Hiljetül Evliya

- Aşere-i Mübeşşere ile başlar
- Ehli suffe için özel bir bab açılmıştır.
- Haberleri çok tekrar etmiştir.
- Tasavvufu sahabeden başkasına nisbet etmiştir.
- Sözü gereksiz yere uzatmıştır.
- İbnul Cevzi tenkidde bulunmuştur.

İbn Hatim: Kitabul cerh ve Ta'dil

- Eserin telifinde buhari'nin et-Tarihul Kebir örnek alınarak takip edilmiştir.
- Şahısların adı, baba adı, künyesi ve nisbesi verildikten sonra, en meşhur hoca ve talebelerinin isimleri zikredilmiştir.
- Her şahıs hakkında cerh ve tadil ile ilgili değerlendirmelere mutlaka yer verilmiştir.
- Eserde şahıslar, isimlerinin ve baba adlarının ilk harflerine alfabetik olarak sıralanmışlardır.

Şİİ HADİS EDEBİYATI

El Küleyni: el Kafi

- İman ve inanca ait hadisler ile amel ve ahkama dair hadisleri ihtiva eder.
- Hadis sayısı neredeyse Kütüb-i sitte'nin toplam hadis sayısına yaklaşıktır.
- Yalnız Hz. Peygamber'in değil, Hz. Ali, Cafer-i Sadık'ın bile söylemesi mümkün olmayan beyanlarda bulunmuştur.

El-Kummi: "Men la yahzuruhul fakih"

- Ahkam hadislerini klasik fihki tertiple tertip eder.
- Ekseriyetle senedleri hazfedilmiş halde ihtiva eder.
- Şiiliği işlemeye gayret göstermiştir.

Et- Tusi: Tezhibul Ahkam ve el İstisbar

- Her iki eserde de ahkam hadislerine ve bilhassa hadisler arasındaki ihtilafların giderilmesine ağırlık verilmiştir.
- Bu iki eserin telifinden sonra şiiler arasında ihtilaf artmıştır.

